

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cursus Theologicus

Gormaz, Juan Bautista

Augustae Vindelicorum, 1707

Disputatio 1. De Institutione Eucharistiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81978](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81978)

TRACTATUS
DE
VENERABILI EVCHARISTIÆ
SACRAMENTO.

1. **A**ugustissimum Evcharistiæ Sacramentum, ait Dionysius, Mysterium est divinissimum, miraculorum apex, seu mirabilium omnium brevissimum compendium. Dionysium imitatus Angelicus Doct. opusc. 57. miraculorum à Christo factorum maximum Evcharistiæ appellat; multis exinde nominibus hoc Mysterium à Conciliis, & SS. PP. enodatur delumptis, Eximio Doct. teste, ex materia sensibili, qua conficitur, ex usu, effectibus, re in Sacramento contenta, nempe corpore, & Sanguine Christi, modo & tempore institutionis, & tandem ex significatione ipsius Sacramenti; hac de causa vocatur panis vitæ, cœna Domini, Synaxis, communio, Metalepsis, participatio, transmutatio, hostia, Evcharistia, Sanctissimum neutraliter superlativè, & antonomasticè, sive pluraliter Sancta Sacramentum, Sacrificium, sicque propè innumeris aliis vocibus, & encomiis à Catholicis scriptoribus insignitur. Plures contra hoc dignissimum Sacramentum exortæ sunt hæreses; quarum auctor fecidus Patriarcha fuit Simon Magnus, ut ait Ignatius Epist. ad Smirnesens; quæ hæreses ad duo præcipuè capita reducuntur: aliqui enim admittunt realem Christi præsentiam in Evcharistia, sed

panis, & vini substantiam ibi, post consecrationem remanere, acriter propugnant, ut Lutherus cum affectis; alii verò veram, & realem Corporis, & Sanguinis Christi præsentiam in Evcharistia negarunt, ideòque Sacramentarii dicti sunt, & alii ejusdem furfuris Heterodotus. In hoc tract. errores istos extirpabimus; interim non omitam apponere Anagramma purissimum ex verbis consecrationis Calicis, & Hostiæ confectum contra Lutherum, & Calvinum, eorumque deliramenta, ut in hoc Corporis Christi pervigilio ab ipso tropæo saltem contra Christi inimicos reportato incipiamus. Recolant igitur Lutherus, & Calvinus ista, quæ in Ecclesia Catholica sunt consecrationis Hostiæ, & Calicis verba, hoc est enim Corpus meum, Hic est enim Calix Sanguinis mei novi, & æterni Testamenti, Mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum, & invenietur ex ista literis non omiſsa distinctione Diphthongi in A. & E. hoc purissimum prodire Anagramma, Calvine non est rei figura, Lutheri non est panis, est Corpus DEI optimi, maximi, effuse mihi semetipsum communicantis cibum. Noſce quo ritu, & Myſterio verum redemit.

DISPUTATIO I.
DE INSTITUTIONE EVCHARISTIÆ.

2. **C**hristum Dominum Evcharistiæ instituisse in nocte cœnæ, certum est apud omnes, ut sect. seq. videbimus. Qua nam autem die cœnam Dominus celebraverit, non est aded certum, & exinde ortum habuit illa magna controversia inter Ecclesiam Græcam, & Latinam: an scilicet Christus consecraverit ante dies Azimorum, ac proinde in pane fermentato secundum usum Ecclesiæ Græcæ, vel tempore Azimorum, ac proinde in pane Azimo secundum usum Ecclesiæ Latinæ. Pro cuius intelligentia observare oportet inter festa Judæorum duo apud ipsos fuisse, maxime solemnia: Festum Pascharis, sive transitus, & Festum Azimorum. Festum Pascharis institutum erat in memoriam beneficii, quo Angelus vastator transiens per Ægyptum, primogenitōs-

que Ægypti interimens Hebræos salvos, & intactos reliquit, Festum verò Azimorum in commemorationem alterius beneficii priori succedentis. Quod eadem nocte post interemptos primogenitos Ægyptiorum Hebræi ex Ægypto festinantes egressi sunt Ægyptiis urgentibus ira, ut cum non possent fermentare panes, propter Azimos coxerint, ut Exodi 12. narratur, & constabit se: seq.

SECTIO I.
Qua die Christus Evcharistiæ instituit.

Suppono 1. Judæos menses computare solitos fuisse secundum lunas, quare mensis pasche

incipiebat à novilunio, ita ut 1. dies esset lunæ, & sic de reliquis diebus. Primus verò totius anni mensis incipiebat à novilunio propinquo æquinoctio Verno, quod æquinoctium incidit in diem circiter 21. Martii; cum autem novilunium propinquus æquinoctio verno aliquando contingat ante 21. Martii, aliquando post, intra ipsum Martiū, & aliquando intra Aprilem, ea de causa 1. mensis Judæorum aliquando incipit ante 21. Martii, aliquando post 21. intra Martium, aliquando verò intra Aprilem. Unde indispensabiliter comprehendit aliquos dies Aprilis cum aliis diebus vel Martii vel Aprilis ille autem mensis 1. dicitur est Caldaicè Nisan, de quo dicitur Exodi 12. mensis iste vobis principium mensium, 1. erit in mensibus anni, quia nimirum tali mense Deus à Pharaonis tyrannide eos eduxerat.

Suppono 2. dies apud Hebræos alios fuisse legales, alios naturales, & alios artificiales, dies legales accipiebantur à vespera unius diei ad vesperam subsequenti juxta illud Levitici 23. à vespera usque ad vesperam celebrabitis Sabbata vestra, ubi per Sabbata intelligenda sunt quælibet festa maximè Solemnia, nam eodem loco 1. & ult. dies festi Expiationum celebrantur vocantur Sabbatum: die 1. & die 8. erit Sabbatum, id est, Regis; unde D. Thomas in 4. dist. 11. qu. 2. art. 2. quæstion. 3. ad 3. sic habet; quamvis ante Christi resurrectionem à mane in mane computaretur, tamen hoc erat speciale in solemnitatibus legis, quod computabatur dies à vespera in vesperam; sic modò in Ecclesia festa incipiunt à 1. vespera usque ad 2.

Dies naturales, sive usuales apud Hebræos vel computabantur à media nocte in medium noctis sequentis, ut volunt aliqui, vel ab ortu solis usque ad ortum, ut vult S. Thomas citatus, simulque Catechismus Trid. tit. de Eucharistia; dies verò artificiales computabantur, ab Hebræis sicut ab omnibus Nationibus, pro ut à nocte contrà distinguuntur, sicque comprehendebant solum illud spatium, quod percurrit ab ortu solis usque ad ipsius occasum. Hac de causa in solemnitate azimorum, licet 1. vespera jam pertineret ad solemnitatem, sicut modò in Ecclesia 1. vespera quo ad officium pertinet ad solemnitatem sequentem; non tamen prohibebantur in illa opera mechanica usque ad mediam noctem, vel ad Solis ortum secundum sententias relatas, ac proinde penes hoc non poterat 1. illa vespera diei dies festus azimorum, neque dies festus Paschæ; omnes tamen illi azimorum dies usuales vocabantur Paschales: nam Pascha transitum significat, & omnes illi, dies significabant transitum Judæorum, utpote instituti in memoriam beneficii relati num. 2. tum etiam dicebantur paschales à cibus illorum dierum, qui paschales nominabantur, etenim ut ex Deuter. 16. & 2. Paral. 35. constat, Judæi azimos panes, aliasque victimas ex legis præscripto offerebant, ad quæ edenda

munditia legalis desiderabatur. Quæ de causa dies azimi Paschales, & azima Pascha indifferenter vocabantur, dicente Luc. cap. 22. vers. 2. appropinquabat autem dies festus azimorum, qui dicitur pascha. Quapropter idem Evangelista Actor. 12. vers. 4. narrat, quòd Herodes captum Petrum misit in carcerem volens post Pascha eum producere populo. Quid autem per pascha intelligeret, declaraverat vers. 3. dicens: erat autem dies azimorum; nec mirum, cum etiam Exodi 3. Dominus tria festa perpetua celebrare constituens Pascha tacuit, solennitatem azimorum custodite jussit, qua tamen prætermissa Pascha observari nequit.

Cæterum inter Pascha agni & azimorum hæc erat maximè notanda differentia, quòd Pascha agni non erat festivum, solemnitas namque festi quoad cessationem ab operibus, non nisi luna 15. naturali, sive usuali incipiebat, nimirum à media nocte, vel ab ortu solis diei 5. juxta diversas sententias num. sup. relatas, licet quo ad azima inciperet à 1. vespera diei 15. quæ erat 2. diei 14. destinata ad elum agni, sicut modo in Ecclesia festa quo ad officium, ut diximus num. sup. incipiunt à 1. vespera diei festi usque ad 2. cessatio verò ab opere mechanico, non nisi à media nocte. Exinde facile intelligitur, quòd dicunt SS. Evangelistæ Matthæus & Lucas, nimirum Dominum celebrasse cœnam 1. die azimorum, id est, 1. vespera ante mediam noctem, vel ante Solis ortum, quæ jam erat azimorum; & quòd dicit S. Joannes, nimirum illam celebrasse ante diem festum Paschæ, videlicet ante mediam noctem, sive ante Solis ortum 1. diei azimorum, quia usque ad illud tempus non erat dies festus, sive non aderat obligatio cessandi ab operibus, ut etiam colligitur ex illo Levit. 23. mense 10. 14. die mensis ad vesperam Phase Domini est, & 15. die mensis hujus solemnitas azimorum Domini est.

Quapropter Pascha agni una tantum die, eaque integra celebrabatur, nempe à 2. vespera Lunæ 13. & tunc immolabatur, præparabatur, & assabatur agnus, usque ad 2. vesperam, in qua manducabatur, quæ erat 1. vespera diei 15. in qua jam incipiebat 1. dies legalis azimorum, ac proinde agnus Paschalis comedebatur cum Azimis, sicque Phase, sive pascha conjungebatur cum Festo Azimorum, ita ut à Cœna paschalis agni usque ad 21. diem ejus mensis inclusivè, panis fermentatus intra domos Judæorum non existeret, dies enim azimorum erant 7, addit Maldonatus in cap. 26. Matthæi ubi in nostra vulgata dicitur celebrationem Pascharis faciendam ad vesperam 14. verbum hebræum significare, faciendam inter duas vespèras, nimirum Pascharis & Azimorum, sicque illa 2. vespera diei 14. pertinebat ad Festum Paschalis agni, & ad Festum Azimorum. Quo in sensu dicitur Matthæi 26. 1. die Azimorum, quando Pascha immolabant, & Luc.

Luc. 22. venit autem dies Azimorum, in quo necesse erat occidi pascha.

8. Suppono 3. quod statim probabimus contra Græcos, nimirum Christum celebrasse pascha cum discipulis die Jovis ad vesperam, etenim mortuus fuit die veneris & celebravit pascha pridie, quam moreretur; unde 1. dies mensis anni erat dies veneris, & usque ad sequentem veneris diem inclusivè percurrerant 8. dies, rursus usque ad sequentem diem Jovis inclusivè percurrerant sex, qui numerum 14. dierum conficiunt. Ea igitur vespera diei 14. Israelitæ edebant agnum, quæ omnia ex script. Exodi 12. constant: ubi hæc habentur: mensis iste vobis principium mensium 1. erit in mensibus anni. 10. a die mensis hujus tollat unusquisque agnum per familias & domos suas, & servabitis eum usque ad 14. diem mensis hujus: immolabitque eum universa multitudo filiorum Israel ad vesperam, edenque carnes nocte illa assas igne & Azimos panes & comederis festinanter; est enim Phæse, id est transitus Domini; habebitis enim hunc diem in monumentum, & celebrabitis eum Solemnem Domino in generationibus vestris cultu sempiterno. 7. diebus Azima comederis, in die 1. non erit fermentum in domibus vestris, dies 1. erit Sancta atque solemnitas, & dies 7. eadem festivitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad vescendum pertinent. Hispositis

9. Græci ut ritum suum de consecratione fermentato defendant, asserunt, cœnam agni Paschalis non fuisse à Christo celebratam 1. die Azimorum, sive 14. sed anticipasse suam Pascha, illudque celebrasse die 13. primi mensis, mortuum verò fuisse die 14. in qua Judæi post vesperam suam Pascha immolabant, & incipiebant uti Azimis. Latini verò è contra ut suum ritum de consecrando in Azimo defendant, asserunt Christum cœnam celebrasse die 14. quando jam erat usus Azimorum. Cœterum ut hæc omnia cum claritate resolvamus.

10. Assero 1. cum omnibus Catholicis, Sacramentum Eucharistiæ institutum fuit à Christo Domino in nocte cœnæ ultimæ, factæ cum discipulis pridie, quam pateretur. Probatum ex Sacris Evangelistis, præsertim ex Matth. cap. 26. dicente: cœnantibus autem eis accepit Jesus panem, & benedixit ac fregit, deditque discipulis suis & ait: accipite & comedite, hoc est Corpus meum; & accipiens Calicem gratias egit, & dedit illis dicens: bibite ex hoc omnes. Hic est enim Sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effunderetur in remissionem peccatorum. Similia habent alii Evang. tum etiam Paulus pluribus in locis, præsertim 1. Corinth. 11. unde Trid. sess. 13. cap. 1. dixit: quotquot in vera Christi Ecclesia fuerunt, qui de Sanctissimo hoc Sacramento disseruerunt, aperitissimè professi sunt, hoc tam admirabile Sacramentum in ult. cœna Redemptorem nostrum instituisse, cum panis vini que benedictio-

ne, se suum ipsius corpus illis præbere, ac suum sanguinem disserter ac perspicuis verbis statutus est; ergo.

Assero 2. cum ferè omnibus DD. cum Chrysof. & aliis DD. græcis, quos citat & sequitur Arcud. lib. 3. cap. 3. contra Stellam, Olfestrum, Luisum & alios; & contra communem Græcorum, Christus cœnam agni Paschalis die 14. mensis 1. ad vesperam celebravit & Eucharistiæ instituit. Probatum 1. ex Matth. 26. ubi dicitur: 1. autem die Azimorum, accesserunt discipuli ad Jesum dicentes: ubi vis, paremus tibi comedere pascha? narrata deinde Christi responsione addit textus, & fecerunt discipuli, sicuti constituit illis Jesus, & paraverunt Pascha; vesperè autem discumbentibus cum 12. quod idem asseritur Marci 14. & Luc. 21. atqui 1. dies Azimorum non erat 13. mensis 1. quia tota die 13. comedeatur panis fermentatus, sed 14. in cujus vespera incipiebant comedi Azima, & non licebat comedere fermentatum, aut illud in domibus habere, ut constat ex lege Exodi citata num. 8. ergo non 13. sed die 14. celebravit Christus cœnam, in qua comedit pascha, id est, agnum paschalem, & Sacramentum Eucharistiæ instituit.

Respondet 1. Eucimius, 1. diem Azimorum idem esse, ac pridie Azimorum, contra nomen 1. non est idem dies, quo natus est Eucimius; & dies ante ortum ipsius; ergo non erit idem dies 1. Azimorum, & pridie ante Azima; etenim si ita liceret Script. exponere, plura fidei nostræ dogmata facillimè, & infelicissimè eluderentur. Cont. 2. incredibile est, Christum D. qui in omnibus fuit divine legis observantissimus, & qui, ut ipse dicitur Matth. 5. non venit solvere, sed ad implere prævaricatum fuisse legem anticipando diem pro hac celebratæ institutum; etenim si hoc fecisses, procul dubio accularus fuisset hac legis transgressione ab Adversariis adeo vocalis ad quærenda motiva, ut illum accularum, sed nunquam de hac transgressione accutus fuit; ergo &c. Contra 3. ex Chryf. hom. 10. in Matth. illa verba, ubi vis, paremus tibi comedere pascha, sic exponente: illud Judæorum fuit Pascha, illud in Aegypto sumptis excubum, & cur illud Christus manducavit? Solvetur quia omnia, quæ sunt legis, adimpleret; atqui secundum legem Exodi prædictam num. 8. die 14. ad vesperam, quæ est 1. vespera Azimorum, debebant Judæi comedere pascha; ergo &c.

Respond. 2. Eucimius, licitum fuisse prævenire pascha, non verò differre ultra diem constitutum à lege. Contra tamen 1. quia hæc responsio est contra textum Script. citatum num. 8. ubi præcipitur ejus celebratio die 14. ad vesperam: licet enim Numeror. cap. 9. permittat lex in favorem immundorum & peregrinorum, ut propter immunditiam, vel peregrinationem loquiquam extra terram Canaan pascha suam in 2. mensem differant, imperat tamen

ut ipsum celebrent luna 14. sub vesperam; nulli autem dicitur, ut possit ante diem 14. celebrari; ergo &c. Contr. 2. ex Theophylacto cap. 22. in Lucam dicente: diem Azimorum nominat feriam 5, in cuius vespera pascha immolatur erant. Quod & tradit in Commentariis ad alias Evangelistas, cuius verba apud aliquos Typographos corrupta, bene ex vestigiis exemplaribus restituit Arcud. lib. 3. cap. 5. ergo &c.

14. Probatur 2. Conclusio, & ostenditur magis debilitas responsionis Græcorum; nulla est assignabilis causa sufficiens, ob quam Christus legaliter cœnaverit pridie, quam lex iuberet; ergo non celebravit cœnam, neque Eucharistiam instituit die 13. sed die 14. Respondent Græci causam fuisse, quia Christus sciebat se in crastino morte præventum non posse agnum comedere. Contra tamen; ista causa nulla est; ergo &c. Probatur antecedens, Christus ad ædificationem aliorum, & ne reputaretur legis transgressor, non debebat servare legem, nisi quamdiu viveret: præceptum enim illud certum est, non obligare hominem, qui moriebatur ante tempus à lege præscriptum, aliter quicumque reus moriretur ante diem 14. diceretur transgressor legis, vel deberet resuscitari ad legem implendam; quod quàm absurdum sit, nemo est, qui non videat. Unde satis erat, ut ad implendam figuram agni typici Christus in cruce immolaretur; ergo &c.

15. Affero 2. Per vesperam diei 14. in qua lex præcipiebat immolari agnum paschalem, non debet intelligi 1. vespera diei 14. seu quæ erat 2. vespera diei 13. sed debet intelligi 2. vespera diei 14. seu quæ erat 1. vespera diei 15. ac proinde in ea 2. vespera Christus cœnam ult. celebravit & Eucharistiam instituit. Probatur fatilè conclusio ex dictis; ea vespera, qua incipiebat. Prohibitio usus fermentati, præcipiebat lex manducandum esse agnum; eius enim agni & prohibitio fermentati, sive dies Azimi simul incipiebant; atqui ista prohibitio non incipiebat in 1. vespera diei 14. sed in 2. vespera; ergo &c. conseq. tenet, & maj. constat à num. 9. min. verò probatur, ut constat ex lege Exodi citata num. 8. prohibitio fermentati, sive dies Azimorum, solum se extendebant ad 7. tantum dies, quorum ult. & quidem eadem; qua 1. solennitate colendus, erat dies 21. 1. mensis; atqui si dies Azimorum inciperent in 1. vespera diei 14. non solum essent 7. sed 8. contra Script. etenim dies 21. est 8. à 1. vesperis diei 14. ut vespis cœcis notum est; ergo &c.

16. Respond. Adversarii, in 1. vespera Lunæ 14. non fuisse prohibitum fermentatum, nisi quantum ad cœnam legalem; in qua comederatur agnus; non verò in aliis cœnis, & quantum ad alios cibos, ideoque 1. diem Azimorum simpliciter non incepisse in 1. sed in 2. vespera diei 14. licet possit dici incepisse 1. diem Azimorum secundum quid in ea 1. vespera.

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

ra, cum esset secundum quid, sive quò ad cœmestionem agni dies Azimorum, unde dies Azimorum simpliciter solum fuere 7. licet possint dici 8. secundum quid. Contra tamen 1. vespera, in qua comederatur agnus, dicebatur simpliciter 1. dies Azimorum, ut constat ex Matth. citato num. 11. & ex Marco 14. dicente: 1. die Azimorum, quando pascha immolabant, dicunt ei discipuli quo vis, eamus, & paremus tibi comedere pascha, & ex Luc. 22. dicente: venit autem dies Azimorum, in qua necesse erat occidi pascha; atqui si solum esset dies Azimorum secundum quid, malè dicebatur absolute dies Azimorum; ergo &c. Contra 2. quia in rebus adeò gravibus non est licitum querere pro cuiusque cerebro evasiones, sed debemus inquirere verum Script. sensum ad inveniendam veritatem; atqui ut ex dictis constat, nullus est verior Script. sensus, quàm à nobis explicatus; ergo &c. Contr. 3. die 14. 1. mensis ad 2. vesperam obligabat usus Azimorum; sed in ea præcipiebatur usus agni, ut clarè constat ex lege Levit. citata num. 6. ergo quando comederatur agnus, non erat secundum quid, sed simpliciter tempus Azimorum.

17. Contra istam Adversariorum responsionem insurgunt aliter Burgenfis, Lyranus & alii, quos citat & sequitur Maldonatus in cap. 26. Matth. nam Christus, ut ex allatis Evangelistarum textibus constat, celebravit cœnam ad 2. vesperam diei 14. Judæi verò eam distulerunt usque ad vesperam diei 15. ex quadam sua legitima traditione, ac dispensatione, ex qua Festum Paschæ, sive 1. dies Azimorum non incidebat in Feriam 6. ne duobus diebus continuis, nempe die veneris & die Sabbati duos Festos dies celebrarent cum magno incommodo populi, cui grave erat, duobus diebus continuis abstinere à mortuis Sepeliendis, & à quibusdam aliis operibus faciendis. Ex quo bene intelligitur, & quòd Christus celebraverit cœnam tempore Azimorum, & quòd Judæi noluerint introire in prætorium, ne contaminarentur ad comedendum pascha ad vesperam diei, 15. ergo, & quòd dicit Joannes, Christum celebrasse pascha ante diem Festum Paschæ translata à Judæis. Ceterum quamvis iste discursus, si verus esset, deserviret etiam ad impugnandos Adversarios, illo tamen non utor, quia falsum eum reputo. Quarè.

18. Affero 3. Cum Eximio Doct. Vasq. Tolleto, & communi sententia, Christus, & populus Judæorum eadem die 14. ad vesperam iuxta præscriptum legis celebravere Pascha. Probatur 1. ex vero, & genuino Evangelistarum sensu colligitur Christum, & populum Judæorum eadem die Pascha celebrasse; ergo neque Christus anticipavit, neque populus Judæorum distulit celebrationem Paschæ. Probatur antec. ex Marco citato num. 16. dicente: 1. die Azimorum quando pascha immolabant, dicunt ei Discipulo: ubi vis, paramus.

Y y

mus

mus pascha; ergo illa die Christus celebravit pascha, quando populus Judæorum, sive Judæi communiter illud celebrabant. Confirmatur ex Luca ibidem citato dicente: venit dies Azimorum, in qua necesse erat Occidi Pascha: atqui si Judæi habuissent potestatem ex legitima traditione ad illud transferendum, & in aliam diem Pascha pro omnibus transtulissent, non verificaretur, quod ea die necesse erat occidi Pascha; ergo &c.

19. Probat 2. Conclusio evertendo fundamentum Adversariorum: si ob aliquam rationem dies Azimorum eo anno transferenda foret in Sabbatum, idem esset, ne duos dies Festos, duobus diebus continuis celebrarent; sed hoc inconvenientis non auferebatur ratione hujus translationis; ergo &c. maj. est unicuique Adversariorum fundamentum. Min. verò probatur. Si 1. dies Azimorum esset dies Sabbati 2. hebdomadæ, ultima dies Azimorum esset dies Veneris sequentis hebdomadæ, cum ex DEI lege cit. num. 8. dies Azimorum essent 7. atqui ex eadem lege DEI, dies ult. Azimorum erat æquè festiva, ac 1. ergo in sequente hebdomadæ dies Veneris, & Sabbati essent festivi, ac proinde ex illa translatione nullatenus cessaret inconveniens excogitatum ab Adversariis. Confirmatur 1. quia nullum est fundamentum ad asserendum in Judæis potestatem ad transferendum Pascha; ergo &c. Confirmatur 2. quia illa verba legis: nihil operis facietis in eis: communiter intelliguntur de opere merè profano mechanico, aut lucrativo, non verò de opere Misericordiæ, quale est curare infirmos, sepelire mortuos &c. dies enim 1. Azimorum non obligabat, ut abstinerent ranum, quantum in Sabbato, in quo neque cibos præparare poterant; ergo ob titulum sepeliendi mortuos, nullum erat inconveniens, ut duos dies festos continuos celebrarent. Dixi in assertione populum Judæorum Pascha non distulisse; ex industria autem non dixi omnes Judæos, quia Principes fortasse ex falsa religione, & contra conscientiam suam illud distulere. Ex dictis

20. Fit 1. Parvi ponderis esse, motivum, quod habet Card. Bona lib. 1. rerum Liturg. cap. 23. pag. 196. ad inferendum, Apostolos in nocte cœnæ suscepisse Evcharistiam in fermentato, nimirum quia Ernulphus Prophenis Episcopus, qui obiit Anno 1124. Epist. ad Lambertum Tom. 2. Spicilegii ait de Apostolis: *Illi panes quotidianos comederunt, nos in formâ nummi panes accipimus.* Etenim ut ex dictis satis constat, tempore Azimorum, in quo Dominus consecravit, non erat usus panis fermentati, sed Azimi, ac proinde illi panes Azimi tunc erant quotidiani, licet non essent in formam nummi confecti, sicut Hostiæ, quæ modo offeruntur in Altari. Nec majoris roboris est fundamentum, quod defumit ad probandam antiquitatem consecrandi in fermentato ex Decretis summorum Pon-

tificum, Melchiadis, Ciliicii, & Innoc. ubi dicitur eos Presbyteris misisse fermentum, ut ab ipsorum communione non se judicarent separatos: evidens enim est, fermentum sibi non posse accipi in propria significatione, in qua non est materia Evcharistiæ, imò ex contextu constat, ibi sermonem esse de Sacramento, quod mittebant ad communicandum fidelibus, ut foverent inter ipsos vinculum charitatis, ideòque fermenti vicem præstabat, cum istud sit munus fermenti in massa, cui admiscetur: sic idem Innoc. ea Epistola ad Decretum cap. 5. quod per Parochias fieri non potest, quia non longè porranda sunt Sacramenta. Etque de causa non dicebant Pontifices esse fermentum, sed quod nominabatur fermentum, ut facta reflexione ipse Card. Bona fatetur. Ex oblationibus autem fidelium nullum argumentum desumi potest; nam vel solum distulerebatur panes benedicendos, ut probat Abbas Bineus lib. 1. ab observatione 5. vel si aliquando deserebant ad consecrandum, dubitare non possumus, delaturos secundum ritum Ecclesiæ.

Fit 2. Non posse certo designari tempus, quo iste distinctus ritus incepit inter Ecclesiam Latinam, & Græcam; sicuti neque tempus, in quo Maronitæ, & Armenii amplexi sunt ritum Latinum. S. Thomas in 4. sent. dist. 11. quæst. 2. art. 2. quæstiunc. 3. ex Leone Papa refert, & approbat rem ita contigisse, nimirum Ecclesiam Latinam, & Græcam olim absque controversia in Azimis consecrassent, usque dum supervenit hæresis Hæbioneorum, docentium legalia præcepta simul cum Evangelio servanda esse, & hanc ob causam esse obligationem legis consecrare in Azimo. In hujus aetoris detestationem, universam Ecclesiam Orientalem, & Occidentalem reliquit Azima, & consecrassent in fermentato; prolixa postmodum illa hæresi Latinam Ecclesiam ad pristinum Azimorum morem rediisse, Græcæ receptam ea occasione fermentati consuetudinem retinentibus.

Non acquiescit huic Historiæ Card. Bona & argumento negativo ductus, quod per mille ferè annos nullum appareat istius eruditionis apud Auctores vestigium. Verum, & hoc falsum est, & licet ita foret, & esse seculi injuriâ temporum, etenim de cursu temporis desperati sunt plures libri læsi ab antiquis, quos nos non legimus, quia non exstant, nec distulere debemus, S. Thomam habuisse libros antiquos fide dignos, in quibus referebatur Hostiæ, quam refert, & approbat; neque illam reprobare debemus, nisi ex magno fundamento positivo, quale non exstat. Imò notare debemus Card. Bonam, ibi S. Thomam citare Innoc. III. videndum lib. 4. cap. 4. de Mysteriis Missæ in fine, ubi citat Leonem IX. in quadam ejus Epist. super hoc ad Imperatorem Constantino-opolitanum directâ. Epiphanius autem Auctor Græcus hæresi 30. de Hevionitis ait, My-

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

steria autem faciunt ad imitationem Sanctorum in Ecclesia ab Anno in Annum per Azima, hoc est, non fermentatos panes, & alteram Mysterii partem, per aquam solum, licet enim esset hæresis alteram Mysterii partem facere per aquam solum, non potest vocari hæresis consecrare in Azimo; ergo quod faciebant ad imitationem Sanctissimi, erat consecrare in Azimo; ac proinde Sanctissimi, id est, Catholici, tum Græci, tum Latini eo tempore utebantur Azimis. Erat tamen hæresis dicere, adesse obligationem servandi legalia, eaque de causa panem fermentatum non esse materiam Eucharistiæ sufficientem; exinde apparet non esse auctoritate destitutam Historiam à D. Thoma relatum.

23. Fit 3. Panem, sive Azimum, sive fermentatum esse materiam certò sufficientem, & utrumque ritum, nimirum, & Ecclesiæ Latinæ, & Græcæ, esse rationabilem. Imò in suis Ecclesiis tenentur Græci, consecrare in fermentato, & Latini Sacerdotes in Azimo, ut colligitur ex Leone IX. Epist. 1. contra errores Michaëlis Constantinopolitani, & expressè definiit Flor. fess. ult. per hæc verba: *defini-mus, in Azimo, sive fermentato pane triticeo Corpus Christi veraciter consci, Sacerdotesque in altero ipsum Corpus Domini consocere debere, unumquodque scilicet juxta suæ Ecclesiæ, sive Occidentalis, sive Orientalis consuetudinem.*

24. Uterque quippe ritus iste suam præferret causam rationabilem, ex ritu enim Ecclesiæ Latinæ impugnatur error Michaëlis Constantinopolitani, qui dicebat Azimum panem non esse sufficientem materiam. Exinde inferit Vasq. disp. 175. cap. 3. quem plures sequuntur, Sacerdotes peregrinos teneri sequi ritum suæ Ecclesiæ. Quando verò Sacerdos Græcus figeret domicilium apud Latinos, teneri se conformare ritui Latino, & quando Sacerdos Latinus figeret domicilium apud Græcos, teneri se conformare ritui Græco. Ex ritu enim Ecclesiæ Græcæ impugnatur error communiter attributus Armenis, qui dicebant, panem fermentatum non esse sufficientem materiam, licet enim Christus in Azimo consecraverit, instituit pro materia hujus Sacramenti panem verum triticum, ac proinde tam Azimum, quam fermentatum; sicut quamvis consecraverit in vino albo, vel rubro, non instituit pro materia solum album, aut solum rubrum, sed vinum verum de vite, tam album quam rubrum. Ex his, neque ut detur viaticum moribundo, poterit Sacerdos Latinus deficiente Azimo in fermentato consecrare. Ratio est, quia licet illud præceptum sit Divinum, est tamen affirmativum, ac proinde non obligat pro semper, sed pro debitis circumstantiis: sic non obligat, quando non dantur Sacra vestes ad celebrandum, etsi istæ ex præcepto Ecclesiastico requirantur.

* *

25. **O**bjicies 1. Contra 2. assert. Christus celebravit cœnam ex Joannis 13. ante diem Festum Paschæ; ergo celebravit illam die 13. ac proinde consecravit in fermentato. Confirmatur 1. ex eodem Joanne cap. 18. dicente, quòd in die Passionis Domini Judæi non introjerant in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha; ergo eo die debebant ad vesperam Judæi celebrare Pascha, & comedere agnum, ac proinde Christus celebravit Pascha pridie, quam à Judæis celebraretur. Confirmatur 2. ex eodem Joanne cap. 19. Christus dicitur mortuus in Parasceve Paschæ; sed ibi Parasceve Paschæ est pridie ad celebrationem Paschæ, quia eo die præparabantur necessaria ad Pascha; ergo &c. Resp. N. consequentiam, quia Joannes loquitur de die artificiali contraposta nocti, quando jam erat festum, & prohibitio ab opere mechanico, Christus autem consecravit in die Azimorum in nocte 1. vesperæ, ut constat ex eodem Joanne eodem cap. de Juda dicente: cum ergo accepisset ille Buccellam, exivit continuo, erat autem nox. Quapropter non dixit simpliciter ante Festum, sed ante diem Festum, sive ante solis ortum, ut bene notavit S. Thomas in 4. dist. 11. quæst. 2. art. 2. quæstiunc. 3. ad primum, quæ etiam est expositio Catechismi Tridentini tit. de Eucharistia.

26. Ad primam Confirmationem con. antec. & N. consequentiam, quia per *ly Pascha* intelliguntur omnes Cibi, qui in memoriam transitus offerebantur, & comedebantur in diebus Paschalibus, sive essent panes Azimi, sive oves, aut boves, &c. ut constat ex num. 5. ideòque Pascha, sive Phase vocabantur, ut dicitur Deuter. 16. immolabisque Phase Domino DEO tuo de ovibus, & de bobus: cum autem ista non possent comedi ab immundis, nolebant Judæi ingredi prætorium, ne contaminarentur. Ad 2. Confirmationem con. maj. & N. min. quia ibi per Parasceve intelligitur dies Veneris Paschalis, in qua mortuus fuit Christus; apud Judæos enim quæcunque dies Veneris vocabatur Parasceve: quia in ea præparabantur necessaria ad diem Sabbati sequentem, in qua non licebat eis quidquam operari, neque adhuc præparare cibos: sic Marcus cap. 15. de hac ipsa die loquens ait: erat Parasceve, quod est ante Sabbatum; & Joannes cap. 19. Judæi ergo (quoniam Parasceve erat) ut non remaneret in Cruce Corpora Sabbato (erat enim magnus ille dies Sabbati) ex quibus pater Parasceve non quidem fuisse ad Pascham agni, sed ad Sabbatum; illud autem cum esset Sabbatum Paschale Azimorum, ex utroque titulo non modo Sabbatum, sed Sabbatum

tum magnum appellabatur, ut D. Thomas supra cit. ad 5. ait: quacunque die de septem diebus Azimorum Sabbatum venire, dicebatur magnus dies Sabbati propter geminam solennitatem, scilicet Sabbati, & Paschæ.

27. Objicies 2. Figuratum debet correspondere Figuræ: atqui agnus paschalis erat Figura Christi in cruce immolandi: ergo sicut agnus paschalis immolatus fuit die 14. etiam immolatus fuit Christus in cruce die 14. ac proinde cum celebrassent cenam pridie, quam pateretur, celebravit illam die 13. Resp. dist. maj. debet correspondere in omnibus, N. in eo, in quo est figurati, con. maj. & con. min. N. consequentia, quia Christus eatenus erat Figur. in agno Paschali, quatenus agnus typicus occidebatur, & Christus etiam occidendus erat, non erat autem figuratus, ut occideretur eodem die, quo occidebatur agnus, ut ex supra citatis Script. manifestè constat. Imò & Adversarii velint, nolint, tenentur id verum esse fateri, cum Christus non fuerit occisus eadem hora, qua occidebatur agnus.

28. Objicies 3. Christus celebravit pascha tempore præscripto à lege, sed juxta præscriptum legis debebat celebrari ante 1. diem Azimorum; ergo quando dicit Matth. cap. 26. 1. die Azimorum, debet intelligendi pridie Azimorum. Confirmatur 1. quando Christus cenavit cum discipulis, ut constat ex eodem Matth. discumbat cum 12, atqui agnus paschalis juxta legem debebat comedi à stantibus, non autem à discumbentibus; ergo Christus ea nocte non celebravit pascha agni. Confirmatur 2. juxta legem agnus debebat in domum adduci decimo die mensis; sed ante diem 14. non attulerat Dominus agnum, cum in ipsa die 14. adhuc non haberet locum paratum; ergo &c. Resp. con. maj. dist. min. ante 1. diem Azimorum legalem, nego; naturalem sive artificialem con. min. & nego consequentiam, ut constat ex dictis à num. 4. quod rursus manifestè patet ex eo, quòd si tempus celebrandi Pascha jam pertransisset, interrogati discipulorum, & responsio Christi fuissent prorsus ineptæ.

29. Ad 1. Conf. dist. maj. discumbat in cœna agni, nego; in cœna ordinaria facta post cenam agni, de qua loquitur Evangelista, con. maj. & con. min. nego consequentiam, quia Christus & Apostoli postquam comederunt agnum paschalem stantes, discubuerunt postea ad cenam ordinariam. Imò ut interpretantur aliqui, discumbere, significat etiam accedere ad mensam, sive stando, sive sedendo, & in hac significatione dici potest, Christum & ad cenam agni, & ad cenam ordinariam discubuisse. Ad 2. Conf. dist. maj. debebat adduci in domum ab omnibus, N. ab illis, qui habebant domum, con. maj. & con. min. nego consequentiam; lex non ita dicebat: *De cima die mensis hujus tollat unusquisque agnum per familias & domos suas.* Christus autem domum non habebat, omnia enim reliquerat, ut ipse fateretur Luca 9. dixit illi Jesus, *foveas vulpes habent, & volucres cœli nidos,*

filii autem hominis non habet, ubi caput vestiat. Hierosolymitani pro istis, & pro hostibus ex universa Judæa advenientibus ad celebrandum pascha, parabant cubacula, agnos & omnia necessaria, eaque illis præbebant, vel gratis, vel accepto pretio.

Objicies 4. Contra 3. assert. ea vespera Judæi celebrabant pascha, quæ pertinebat ad diem 1. sed ad diem 14. tantum pertinebat 1. vespera, non autem 2. quæ jam erat diei 15. ergo Christus celebravit pascha in 1. vespera diei 14. & non in 2. Resp. con. maj. & nego min. 2. enim vespera diei 14. pertinebat ad diem 14. licet sit etiam 1. vespera diei 15. hinc modo in Ecclesia, quo ad officium 2. vespera hujus diei pertinet ad hunc diem, & ad eum tenetur Sacerdos, ut hodiernum penum persolvat, licet sit 1. vespera diei sequentis. Imò pascha agni non obligabat, ut abstinere ab opere servili: sicut obligabat 1. dies Azimorum: ac proinde 2. vespera diei 15. in qua incipiebat ejus solemnitas, ex lege Levitici citata num. 4.

Objicies 5. eò tempore immolabant Judæi agnum, quo in Egressu de Ægypto 1. illum immolaverunt; sed in egressu de Ægypto immolaverunt illum in 1. vespera diei 14. ergo Probatur min. non potuerunt Judæi immolare agnum in illa nocte, quia egressi sunt de Ægypto, sed ad Summitum in nocte præcedente: qui egressi sunt de Ægypto 2. nocte diei 14. quæ erat 1. nox diei 15. ut colligitur ex 12. Exodi & ex 33. numeror. ubi dicitur de Judæis: profecti sunt de Ramesse mense 1. 15. die mensis 1. ergo &c. Probatur maj. nocte illa, qua in Ægypto 1. immolaverunt agnum, usque ad ortum diei nullus poterat exire domo suam illud Moysis Exodi 12. nullus vestrum egredietur ostium Domus suæ usque mane; ergo &c.

Confirmatur 1. post esum agni Judæi poterant ab Ægyptiis plura vasa aurea & argentea, multamque suppellectilem; Sed hæc omnia non potuerunt fieri eadem nocte; ergo &c. Confirmatur 2. Exodi 12. dicuntur exiisse de Ægypto ferè 600000. peditum virorum absque puerulis & feminis; atqui ad congregandum hanc multitudinem per diversas Ægypti Urbes dispersam necessarius fuit saltem dies; ergo &c. Confirmatur 3. die 15. quæ erat altera dies Phasæ seu agni paschalis, est, quæ Hebræi ex Ægypto exiisse dicuntur Numeror. 33. ergo non in eadem nocte.

Resp. nego min. ad prob. dist. antec. nullus poterat exire ante Ægyptiorum interitum, vel post illum ante ortum solis, sine gravi causa con. post interitum Ægyptiorum urgente gravi causa, nego antec. & consequentiam. Moyses enim ipse & Aaron eadem ipsa nocte post Ægyptiorum interitum vocati à Pharaone, adierunt ad ipsum, ut constat ex ipso textu de ea nocte ita dicente: *vocatisque Pharaon, Moysè & Aaton nocte ait, surgite & egredimini.* Quæ ex eodem Pharaonis imperio, urgentibus

etiam Aegyptiis, & potuerunt exire Hebraei, & Moyses imperare, quod exirent, uti fecere. Ad 1. Conf. con. maj. & nego min. Judaei enim jam jam egressuri vasa illa argentea & aurea postularunt & Aegypti pro nimio desiderio, quo optabant, ut discederent, statim concesserunt. Unde propter nimiam Festinationem, qua cogebantur egredi, non potuerunt fermentare, quod clare demonstrat, eadem nocte fuisse egressos, & constat ex 12. Exodi.

34. Ad 2. Conf. con. maj. & nego min. quia ante Aegyptiorum interitum prae-mouerat Moyses Hebraeos, ut essent parati ad egressum & per Sodalitia distributos in uno loco sive in una regione continebat, sicque ea nocte ante Solis ortum potuerunt discedere. Sic narrat Josephus lib. 2. Antiquitatum cap. 5. per haec verba: Moyses per Hebraeos prius instructos ad profectio-nem, & per Sodalitia distributos, in uno loco continebat. Unde ea ipsa nocte inceperunt Hebraeorum egressus, ut ex citato Exodi loco constat, & discedentibus aggregabantur in via illi, qui ex praeccepto Moysis in Sodalitiis suis deventi expectabant; alii vero ibant ad civitatem à Moysè designatam, ex qua omnes ordinatè debebant discedere. Quare distinguen-da est duplex egressio, altera, quando de terra Gessè & singulis civitatibus atque oppidis ejus coacti sunt exire, & haec facta fuit ea nocte ante solis ortum diei 15. altera, quando jam in urbe aliqua congregati, omnes simul ordinatè progressi sunt, & haec contigit vespere ad Solis occasum in fine diei 15. Aegyptiis semper urgentibus, & ad hanc plenam congregationem necessarius fuit dies.

35. Sic bene consonant & citatum Caput Exodi, in quo dicitur egressos fuisse nocte, & caput 33. Num: in quo indicatur exiisse die 15. ante noctem, quando Aegyptii eos discedentes videbant, utrumque autem habetur distinctè cap. 16. Deuteron. dicitur enim versiculo 1. observa mensam novarum frugum, & verni 1. temporis, ut facias Phasè Domino Deo tuo: quoniam in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Aegypto nocte; & versic. 6. immolabis Phasè vespere ad Solis occasum, quando egressus es de Aegypto. Hinc ad 3. Conf. dist. consequens, non in eadem nocte, si sermo sit de 1. egressu, nego; de 2. con. consequentiam, ut constat ex dictis.

36. Obijcies 6. Contra 4. assertio: si Christus & Judaei celebrarunt Pascha ad vespeream 14. cum Christus fuerit occisus die sequenti, fuit occisus die Azimorum, sive in die Festo Paschae: Sed hoc non est credibile; ergo &c. Probatum min. ut ex Matth. 26. & Marci 14. constat, Judaei agentes de morte Christo inferenda dicebant: non in die Festo, ne forte tumultus fieret in populo; ergo &c. Confirmatur 1. Judaeis non licebat in die Festo litigare, acculare & jus dicere; ergo in die Festo non rapuerunt Christum ad mortem, sed ante diem Festum à Judaeis translatum. Confirmatur 2. diebus Fe-

stis non licebat mortuos curare & sepelire; ergo non potuissent Joseph in die Festo Paschae Christum de cruce deponere, curare & sepelire. Probatum antec. mulieres non ausae sunt portare aromata & corpus Christi ungere die Sabbathi; ergo &c. Confirmatur 3. dies ille Sabbathi erat magnus, ut constat ex Joanne cir. num. 26. atqui designatus non fuisset illo nomine, si Judaei non transtulissent Pascha in illud Sabbathum; ergo &c.

Resp. con. maj. & N. min. ad prob. con. antec. & nego consequentiam: quia licet prius timuerit populi tumultum, postmodum quando Judas spondit, se noctu & sine tumultu traditurum Christum, timore seposito consilium mutarunt, & ex ea occasione Christum nocte prenderunt. Die autem sequenti decipientes populum, & excitato contra Dominum tumultu, extorserunt à Pilato, ut Christum crucifigeret. Ad 1. Conf. nego anteced. nam ut ait Abulensis, nullibi exprimitur in Script. quod prohibita fuerint actiones forenses in 1. die Azimorum. Verum permissio antecedente Resp. 2. nego consequentiam, quia ex odio in Christum Dominum, facile Judaei contra conscientiam suam inceperant & transgrediebantur legem. Sic in die Sabbathi fecerunt quaedam, quae ipsis non licebant, nimirum accepta custodia à Pilato accesserunt ad sepulchrum, & positis custodibus lapidem Sigillo munierunt.

38. Ad 2. Confirmationem nego anteced. ad prob. con. antec. & nego consequentiam: Judaeis enim prohibitum non erat diebus Festis mortuos sepelire, & alia opera misericordiae exercere, ut ex pluribus locis Evangelii colligitur, praecipue Matth. 12. quando Christus in Sabbato curavit hominem habentem manum aridam; imò & ex testamento veteri Tobiae 2. ubi narratur, quod cum esset dies Festus Domini, & factum esset prandium bonum in domo Tobiae, eique nunciarum esset, quendam Judaeum jugulatum jacere in platea, Tobias relinquens prandium egressus est, & cadaver defuncti detulit in domum suam, ut illud nocte sepeliret. At in die Sabbathi non licebant Judaeis plura, quae in aliis Festis licebant: sic non poterant praeparare cibos, quos parare poterant aliis Festis diebus, ideoque nec mulieres ausae sunt ea die Sabbathi ungere corpus Christi; neque reputari potest adeo necessarium, ungere corpus sepulchrum, quod in sequentem diem facile differri potest, quam in sepulchrum sepelire, quod adeo facile sit, in sepulchrum decineri. Ad 3. confirmationem con. maj. & nego min. quae falsa est, ut satis constat ex n. 26.
